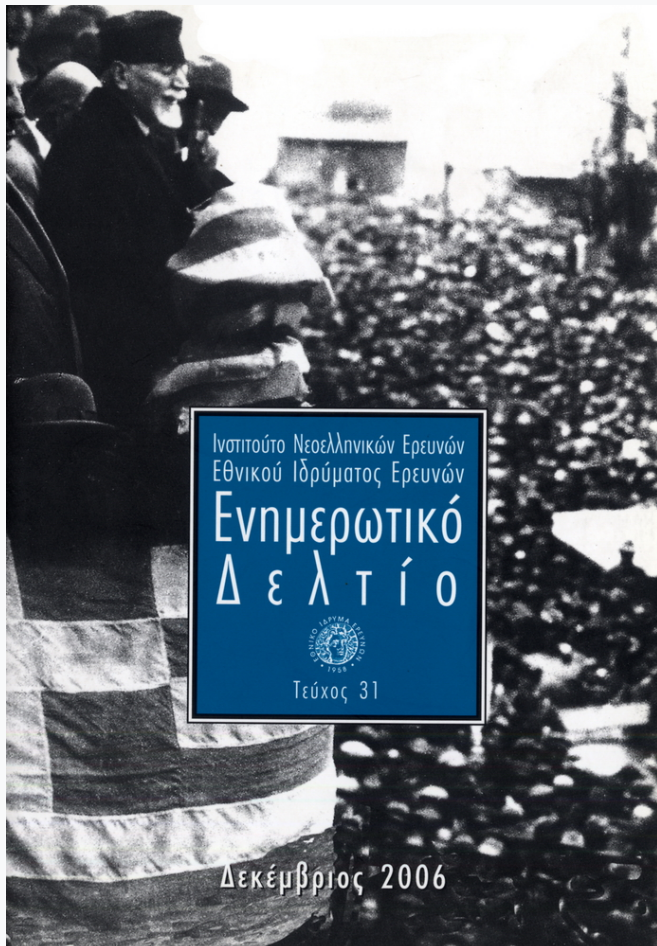

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 31 (2006)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ

doi: [10.12681/news.39](https://doi.org/10.12681/news.39)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2008). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 31, 6–18. <https://doi.org/10.12681/news.39>

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ

ELEFThERIOS VENIZELOS

The Trials of Statesmanship

*Edited by
Paschalis M. Kitromilides*

Paschalis M. Kitromilides (επιμ.),

Eleftherios Venizelos. The trials of statesmanship,

Institute for Neohellenic Research - Edinburgh University Press,

Εδιμβούργο 2006, xi + 403 σελ.

Η έκδοση αυτή σχεδιάστηκε και συντονίστηκε από το INE και υποβλήθηκε προς έκδοση στον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου, ώστε να ενταχθεί αποτελεσματικότερα στη διεθνή βιβλιογραφία. Το σκεπτικό της έκδοσης υπαγορεύθηκε από τη ζωηρή συναίσθηση του κενού στην αγγλόφωνη αλλά και γενικότερα στη διεθνή βιβλιογραφία αναφορικά προς τον άνθρωπο που υπήρξε μια σημαντική περιουσία στην ευρωπαϊκή διπλωματία του Μεσοπολέμου και οπωσδήποτε ο δημιουργός της σύγχρονης Ελλάδας. Η σημαντική θέση του Ελευθερίου Βενιζέλου στην ευρωπαϊκή πολιτική και διπλωματία της εποχής του φαίνεται από όσα γράφουν οι σύγχρονοί του πολιτικοί, διπλωμάτες και ιστορικοί. Μετά τον θάνατό του όμως παρατηρείται μια γενικότερη έκλειψη ενδιαφέροντος για την παρουσία του. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην αγγλική βιβλιογραφία, το τελευταίο βιβλίο για τον Βενιζέλο εμφανίστηκε το 1942: Πρόκειται για το έργο του Δώρου Άλαστου, *Venizelos. Patriot Statesman Revolutionary*. Έκτοτε ο Βενιζέλος αποσύρεται από το προσκήνιο της διεθνούς ιστοριογραφικής συζήτησης. Η παρουσία του βεβαίως είναι εντόνως αισθητή σε μελέτες για την ελληνική ιστορία, η δράση και η προσωπικότητά του όμως δεν αποτέλεσαν το αντικείμενο μιας συνολικής διαπραγμάτευσης. Παράλληλα διαπιστώνεται ότι από το 1980 και εξής στην ελληνική ιστοριογραφία συντελείται μια πραγματική κοσμογονία στην έρευνα περί τον Βενιζέλο. Ως εκ τούτου η έκδοση αποβλέπει να υπηρετήσει το διττό αυτό ζητούμενο: αφενός να συμβάλει στην κάλυψη του βιβλιογραφικού κενού για τον Ελευθέριο Βενιζέλο και αφετέρου να καταστήσει προσιτά τα πορίσματα της σύγχρονης ελληνικής έρευνας για το θέμα στη διεθνή επιστημονική κοινότητα.

Ο τόμος απαρτίζεται από πρόλογο του χορηγού του ερευνητικού προγράμματος κ. Γεωργίου Δαβίδ, Προέδρου της επιτροπής Ελλάδος του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη, εισαγωγή του επιμελητή της έκδοσης Π. Μ. Κιτρομηλίδη και από δεκατρία κεφάλαια κατανεμημένα σε τέσσερα μέρη, στα οποία παρουσιάζεται σφαιρικά η ζωή και η πολιτική δράση του Ελευθερίου Βενιζέλου καθώς και αναλυτικές αποτιμήσεις των σημαντικότερων πτυχών της πολιτικής του. Τα περιεχόμενα του βιβλίου είναι τα εξής:

I. Setting the Stage

1. *A Century of Revolutions: The Cretan Question between European and Near Eastern Politics* (Leonidas Kallivretakis),
2. *Venizelos' Early Life and Political Career in Crete, 1864-1910* (Lilly Maccrakis).

II. The Drama of High Politics

3. *Venizelos' Advent in Greek Politics, 1909-12* (Helen Gardikas-Katsiadakis),
4. *Protagonist in Politics, 1912-20* (Thanos Veremis and Helen Gardikas-Katsiadakis),

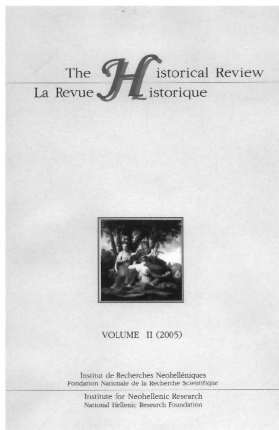
5. *Venizelos' Diplomacy, 1910-23: From Balkan Alliance to Greek-Turkish Settlement* (Michael Llewellyn Smith),
6. *Reconstructing Greece as a European State: Venizelos' Last Premiership, 1928-32* (Ioannis D. Stefanidis),
7. *The Last Years, 1933-6* (Ioannis S. Koliopoulos).

III. The Content of Political Action

8. *The Experiment of Inclusive Constitutionalism, 1909-32* (Ioannis Tassopoulos),
9. *Venizelos and Civil-Military Relations* (Thanos Veremis),
10. *Venizelos and Economic Policy* (Christine Agriantoni),
11. *Modernisation and Reaction in Greek Education during the Venizelos Era* (Alexis Dimaras),
12. *Venizelos and Church-State Relations* (Andreas Nanakis).

IV. Offstage

13. *Venizelos' Intellectual Projects and Cultural Interests* (Paschalis M. Kitromilides).
- Η έκδοση πλουτίζεται με εικονογράφηση και δύο χάρτες.

The Historical Review / La Revue Historique
Institute for Neohellenic Research / Institut de
Recherches Néohelléniques, National Hellenic
Research Foundation / Fondation Nationale
de la Recherche Scientifique, Volume II (2005), 258 p.

Κυκλοφόρησε το δεύτερο τεύχος του ξενόγλωσσου επιστημονικού περιοδικού του ΙΝΕ, *The Historical Review / La Revue Historique*. Να υπενθυμίσουμε ότι σκοπός της περιοδικής αυτής έκδοσης είναι αφενός μεν να κοινοποιηθούν στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα τα πορίσματα των ερευνών που εκπονούνται στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών αλλά και από την ελληνική επιστημονική κοινότητα γενικότερα. Αφετέρου η *Historical Review / La Revue Historique* επιδιώκει να συμβάλει στη δημιουργία ενός διεθνούς μέσου ενημέρωσης, ανταλλαγής ιδεών και επιστημονικού διαλόγου στο ευρύτερο πεδίο των ιστορικών και ανθρωπιστικών σπουδών.

Στο δεύτερο τεύχος του περιοδικού δημοσιεύθηκαν τα ακόλουθα άρθρα:

Spyros I. Asdrachas, *An Introduction to Greek Economic History, Fifteenth to Nineteenth Centuries: Fields of Observation and Methodological Issues*

Jacques Bouchard, *L'aube des Lumières dans les pays roumains*

Roxane D. Argyropoulos, *Aristote selon D. Katartzis*

George Tolias, *Antiquarianism, Patriotism and Empire: Transfers of the Cartography of The Travels of Anacharsis the Younger in Greece (1788-1811)*

Emmanuel N. Franghiscos, *A Survey of Studies on Adamantios Korais during the Nineteenth Century*

Jean Caravolas, *L'helléniste français Jules David (1783-1854)*

Costas B. Krimbas, *Greek Auditors in the Courses of Jean Lamarck*

Padelis E. Lekas, *The Greek War of Independence from the Perspective of Historical Sociology*

Miltiades Hatzopoulos, *Cypriot Archaeology, Modern Numismatics and Social Engineering: The Iconography of the British Coinage of Cyprus*

Lucian M. Ashworth, *David Mitraný and South-East Europe: The Balkan Key to World Peace Critical Perspectives / Approches Critiques*

Andrei Pippidi, *Charles King, The Black Sea: A History*

Vassilis Maragos, *Nikolay Aretov, Natsionalna Mitologia i Natsionalna literatura. Siuzheti, Izgrazhdashti Bulgarskata Natsionalna Identichnost v Slovesnostta ot XVIII i XIX Vek*

Stephanos Psmazoglou – Maria Theodoropoulou – Terence Moore, *In Memoriam: a Tribute to A.-F. Christidis*

A.-F. Christidis, *Nation and Language: The Balkan Solutions*

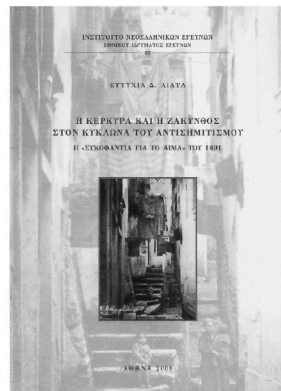
Published Works of A.-F. Christidis

Ευτυχία Δ. Λιάτα,

***Η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος στον κυκλώνα του
αντισιμητισμού. Η "συκοφαντία για το αίμα" του 1891,
ΙΝΕ/ΕΙΕ-89, Αθήνα 2006, 255 σελ.***

Η ανεξχνίαστη δολοφονία της μικρής εβραιοπού-
λας Ρουμπίνας Βήτα Σάρδα τον Απρίλη του 1891
στην εβραϊκή συνοικία της Κέρκυρας πυροδότησε μεγά-
λης έκτασης και αγριότητας αντισιμητικές εκδηλώσεις
τόσο στην πόλη της Κέρκυρας όσο και στη Ζάκυνθο,
όπου επίσης υπήρχε μικρή αλλά ανθούσα εβραϊκή κοι-
νότητα. Αποτέλεσμα των αιματηρών αυτών ταραχών
ήταν η φυγή μεγάλου τμήματος του εβραϊκού πληθυ-
σμού και η αποδυνάμωση των κοινοτήτων τους και στα δυο νησιά.

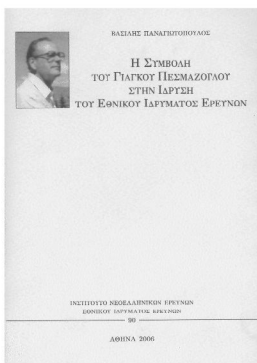

Στηριγμένη σε στοιχεία αντλημένα από πρωτογενές αρχαιακό υλικό, από τον Τύπο αλλά και τη βιβλιογραφία, η μελέτη αυτή εξετάζει την κοινωνική διάσταση, την πολιτική εκμετάλλευση, την ιστοριογραφική διαπραγμάτευση αλλά και τη λογοτεχνική χρήση του θέματος.

■

Βασίλης Παναγιωτόπουλος,

Η συμβολή του Γιάγκου Πεσμαζόγλου στην ίδρυση του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ΙΝΕ/ΕΙΕ - 90, Αθήνα 2006, 67 σελ.

Το μελέτημα αυτό εξιστορεί την καθοριστική συμβολή του Γιάγκου Πεσμαζόγλου στην προεργασία της ίδρυσης του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, τότε Βασιλικού Ιδρύματος Ερευνών. Η μελέτη στηρίχθηκε στο αρχείο του Γιάγκου Πεσμαζόγλου, ο οποίος την εποχή εκείνη, στο τέλος της δεκαετίας του 1950, ήταν Οικονομικός σύμβουλος της Τράπεζας της Ελλάδος και Υφηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πρόκειται για την ανάδυση μέσα από τα λίγα έγγραφα του αρχείου του όχι μόνο της συμβολής του στην εξασφάλιση οικονομικών πόρων αλλά και του πρωτοποριακού του ρόλου τόσο στην αρχική σύλληψη της ιδέας ίδρυσης ενός ερευνητικού οργανισμού, όπως επίσης και στους λεπτότατους χειρισμούς του για τη διαμόρ-

φωση ενός αξιόπιστου σχήματος διοίκησης, ενέργειες που κράτησαν σχεδόν ένα ολόκληρο έτος (1958). Τελικά πρόκειται για την αφήγηση που ζωντανεύει μια μοντέρνα αντίληψη για την επιστημονική έρευνα στη χώρα μας, έτσι όπως την αντιλαμβάνονταν ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου μαζί με μια σημαντική ομάδα εκσυγχρονιστών στοχαστών στην αμέσως μετεμφυλιακή εποχή.

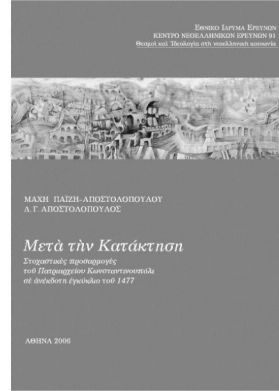
Η έκδοση περιλαμβάνει χαιρετισμό του Διευθυντή του ΙΝΕ Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη (σσ. 7-11), τη μελέτη του Βασίλη Παναγιωτόπουλου, "Η συμβολή του Γιάγκου Πεσμαζόγλου στην ίδρυση του ΕΙΕ (ΒΙΕ τότε)" (σσ.13-54) και ολοκληρώνεται με δημοσίευση σε παράρτημα της αλληλογραφίας του Γιάγκου Πεσμαζόγλου με τον Λεωνίδα Ζέρβα του έτους 1958, όπου εκτίθεται χαρακτηριστικά το επιστημονικό σκεπτικό από το οποίο γεννήθηκε το ΕΙΕ.

■

Μάχη Παΐζη-Αποστολοπούλου – Δ. Γ. Αποστολόπουλος
Μετά την Κατάκτηση. Στοχαστικές προσαρμογές του Πατριαρχείου
Κωνσταντινουπόλεως σε ανέκδοτη εγκύκλιο του 1477
ΚΝΕ/ΕΙΕ-91. "Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία"
Αθήνα 2006, 136 σελ.

Το 1477, είκοσι τέσσερα χρόνια μετά την Άλωση της πρωτεύουσας του βυζαντινού κράτους, δεκαεπτά μετά την κατάληψη του Δεσποτάτου του Μορέως, δεκαέξι χρόνια μετά την παράδοση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, ο τότε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μάξιμος Γ΄ στέλνει μian εγκύκλιο στους χριστιανούς, τους "εν παντί τόπω της δεσποτείας Κυρίου ευρισκομένους... και μέχρι Ρώμης". Το ανέκδοτο αυτό κείμενο αποτέλεσε το έναυσμα για τη συγγραφή αυτής της μελέτης. Η σημασία του εγγράφου είναι βέβαια πρόδηλη, εξαιτίας τόσο της ιστορικής στιγμής που γράφεται όσο και της επισημότητας του φορέα που το εκδίδει. Η σημασία ωστόσο δεν περιορίζεται σε όσα περιέχονται στο έγγραφο αλλά και σε όσα υποδηλώνονται, όσα αφήνονται να διαφανούν μέσα από τις γραμμές του.

Η μελέτη διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια, προκειμένου να αναδεικτούν όλες οι πτυχές του ιστορικού αυτού τεκμηρίου. Στο πρώτο παρουσιάζεται η πηγή σε πανομοιότυπο και ό,τι αναφέρεται στην παράδοσή της, στον τρόπο δηλαδή που το κείμενό της έφτασε ως εμάς. Στο δεύτερο παρουσιάζεται το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκκολάφθηκε η εγκύκλιος, όσα είχαν συμβεί μετά την Άλωση και κυρίως μετά την αλλαγή που επέφερε στις σχέσεις Πατριαρχείου και Πύλης μια πρωτοβουλία που παρουσιάστηκε στα 1474, πρωτοβουλία της οποίας ένας από τους πρωταγωνιστές έχει γίνει πλέον πατριάρχης, αυτός που εκδίδει την εγκύκλιο. Στο τρίτο κεφάλαιο εκδίδεται το κείμενο της εγκυκλίου, ώστε τις περαιτέρω αναπτύξεις μας να μπορεί ο αναγνώστης να τις παρακολουθήσει γνωρίζοντας την πηγή που επικαλούμαστε. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τις ρυθμίσεις που εξαγγέλλει η εγκύκλιος, ρυθμίσεις που ο Μάξιμος Γ΄ προώθησε, προκειμένου να οργανώσει την εσωτερική ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας αλλά και τη ζωή των χριστιανών που, όπως όλα έδειχναν, επρόκειτο πλέον να ζήσουν μέσα στον κλοιό της οθωμανικής κυριαρχίας. Στα Επιλεγόμενα αναφερόμαστε σε όσα έγιναν μετά το 1477 και ως να ολοκληρωθεί η πατριαρχία του Μαξίμου, κλείνοντας έτσι έναν κύκλο, μια σημαντική πραγματικά περίοδο για την αναδιοργάνωση της Εκκλησίας και της κοινωνίας των χριστιανών.

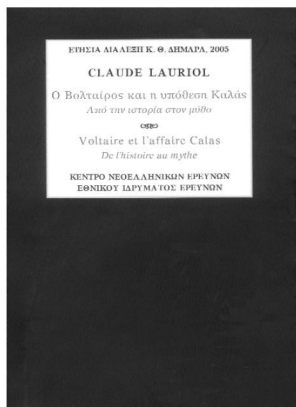

Claude Lauriol,

Ο Βολταίρος και η υπόθεση Καλάς. Από την ιστορία στον μύθο / Voltaire et l'affaire Calas. De l'histoire au mythe.

Μετάφραση Άννα Ταμπάκη.

Ετήσια Διάλεξη Κ.Θ. Δημαρά-2005, ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2006, 142 σελ.

Σύμφωνα με τον ομιλητή, η υπόθεση Καλάς συγκαταλέγεται στα γεγονότα που παραμένουν ως σήμερα ζωντανά στη συλλογική μνήμη των Γάλλων. Αυτήν την ανεξιχνίαστη ως σήμερα υπόθεση μισαλλοδοξίας και τη σύνδεσή της με την περίφημη *Πραγματεία περί ανοχής (Traité sur la tolérance)* του Βολταίρου προσεγγίζει με σφαιρικό τρόπο η παρούσα διάλεξη.

Εκθέτει καταρχήν συστηματικά τα πραγματολογικά στοιχεία της υπόθεσης, τον θάνατο του νεαρού Μάρκου Αντωνίου Καλάς στο ισόγειο της οικογενειακής κατοικίας στην Τουλούζη (που οφείλεται πιθανόν σε αυτοκτονία ή σε ανεξιχνίαστη δολοφονία), ο οποίος αποδόθηκε ανενδοίαστα στον πατέρα του, τον Ουγενότο έμπορο υφασμάτων Ιωάννη Καλάς. Η κοινή γνώμη θεώρησε πως ο πατέρας εξετέλεσε, κατόπιν διαταγής της προτεσταντικής Εκκλησίας, τον γιο του για να τον εμποδίσει να μεταστραφεί στον καθολικισμό. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Τουλούζης τον καταδίκασε σε μαρτυρικό θάνατο. Ο Claude Lauriol, ειδικός μελετητής των δογματικών και θρησκευτικών αντιπαράθεσεων στη Γαλλία του 18ου αιώνα, τοποθετεί την υπόθεση στο ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς της, καθώς τη συνδέει με το κλίμα που κυριαρχεί στη Γαλλία εναντίον των Ουγενότων μετά την Ανάκληση του Διατάγματος της Νάντης.

Αυτή είναι η μια παράμετρος του θέματος. Η άλλη αφορά στην ενεργό, αν και κάπως καθυστερημένη, ανάμειξη του Βολταίρου, που τον οδήγησε στη συγγραφή της *Πραγματείας περί ανοχής* αλλά και στη στράτευσή του για τη μετά θάνατον αποκατάσταση του Ιωάννη Καλάς. Πολύ ενδιαφέρουσα είναι η όλη ερμηνεία του εγχειρήματος καθώς και η ανάλυση της *Πραγματείας*. Η στάση του Βολταίρου παραμένει ένα πολύπλοκο και διφορούμενο ζήτημα, καθώς ο θεϊστής φιλόσοφος φαίνεται να υπερβαίνει την υποστήριξη του προτεσταντικού δόγματος και να τάσσεται γενικότερα υπέρ του θρησκευτικού αδιαφορισμού. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι Ουγενότοι αισθάνθηκαν κάπως αμήχανοι ή και άσκησαν κριτική στο περιεχόμενο της *Πραγματείας*.

Μια τελευταία παράμετρος αποτελεί η ίδια η δυναμική του εγχειρήματος που ξεπέρασε τα αμφιλεγόμενα σημεία του περιεχομένου της *Πραγματείας*, προσδίδοντας στον Βολταίρο τη μυθική διάσταση του υπερασπιστή της ατομικής και θρησκευτικής ελευθερίας.

Anna Tabaki (επιμ.),

Tendances actuelles de la Littérature comparée dans le Sud-Est de l'Europe /

Contemporary Trends of Comparative Literature in South-Eastern Europe,

Τετράδια εργασίας 29, Séminaire de Littérature Comparée et d' Histoire des

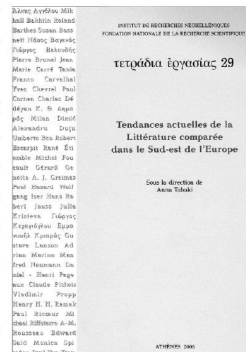
Idees / Seminar on Comparative Literature and History of Ideas,

Institut de Recherches Néohelléniques / FNRS, Αθήνα 2006, 213 σελ.

Πρώτη επιστημονική εκδήλωση του "Σεμιναρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας και Ιστορίας των Ιδεών", η Συνάντηση αυτή που πραγματοποιήθηκε στις 3 με 4 Σεπτεμβρίου 2001 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Αμφιθέατρο "Λεωνίδα Ζέρβας" και Αίθουσα Σεμιναρίων), προσπάθησε να διερευνήσει την παρούσα κατάσταση των συγκριτολογικών σπουδών στον χώρο της Νοτιο-ανατολικής Ευρώπης. Η θεματολογία των εργασιών, με τη σειρά που εκφωνήθηκαν καθώς και με αυτήν με την οποία εμφανίζονται στον τόμο, ακολουθεί μια πορεία που οδεύει από τη γενική θεώρηση στο ειδικό παράδειγμα. Η εναρκτηρία ομιλία του Paul Cornea, ομότιμου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου, μιας σημαντικής προσωπικότητας του 20ού αιώνα στον τομέα της συγκριτικής φιλολογίας αποτελεί αποστάλαγμα στοχασμού και βιωμένης εμπειρίας. Ακολουθούν χαρτογραφήσεις εθνικών πεδίων, όπως της Βουλγαρίας (Roumiana Stantcheva), της Σερβίας (Jelena Novaković), και της Ελλάδας (Άννα Ταμπάκη). Στο πλούσιο παράδειγμα της δραματοουργίας εστιάζεται η προσέγγιση του Βάλτερ Πούχνερ ο οποίος εντάσσει μάλιστα στην οπτική του και χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως έχουμε με την εύγλωττη περίπτωση της Ουγγαρίας.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται εξειδικευμένες μελέτες που κατοπτρίζουν την πολυμορφία των σημερινών προσεγγίσεων: ο πάντοτε επίκαιρος ενοφθαλμισμός του αρχαίου μύθου στη σύγχρονη λογοτεχνία και δραματοουργία (Ιωάννα Κωνσταντουλάκη-Χάντζου), η *διακειμενικότητα* και η σύνδεση της λογοτεχνίας με τις καλές τέχνες (Ελένα Κουτριάνου), η συγκριτική μελέτη της *χρονικότητας* (Αντιγόνη Βλαβιανού), η έννοια του 'πεδίου' (champ) ως απόρροια του διαλόγου με τις θετικές επιστήμες (Μαίη Σχεδάμη) και η στροφή του ενδιαφέροντος σε λιγότερο διερευνημένα λογοτεχνικά είδη, όπως είναι ο προσωπικός λόγος, με άλλα λόγια η αυτοβιογραφία, το απομνημόνευμα και η ταξιδιωτική αφήγηση (Ουρανία Πολυκανδριώτη).

Μια τελευταία ενότητα εστιάζεται σε ζητήματα αναστοχασμού γύρω από την έννοια του επιστήμονα / 'scientist' και τα desiderata της συγκριτικής γραμματολογίας στη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη (Τάσος Καπλάνης) καθώς και στην παρουσίαση ενός προγράμ-

ματος σπουδών (Μίλτος Πεκλιβάνος, Λίζυ Τσιριμώκου, Μιχάλης Χρυσανθόπουλος), εν προκειμένω του μεταπτυχιακού προγράμματος Συγκριτικής Γραμματολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του ΑΠΘ.

Ο τόμος κλείνει με Επίμετρο που περιέχει το Πρόγραμμα εργασιών της διαβαλκανικής αυτής Συνάντησης Εργασίας· ακολουθεί ευρετήριο κυρίων ονομάτων, συγγραφέων και έργων.

■

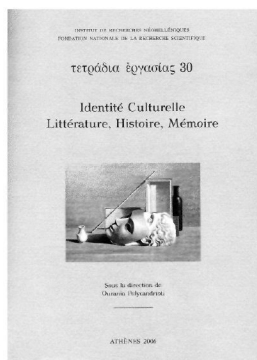
Ourania Polycandrioti (επιμ.),

Identité Culturelle. Littérature, Histoire, Mémoire / Cultural Identity. Literature, History, Memory.

Τετράδια Εργασίας 30, Séminaire de Littérature Comparée et d'Histoire des Idées / Seminar on Comparative Literature and History of Ideas,

Institut de Recherches Néohelléniques / FNRS, Αθήνα 2006, 215 σελ.

Πρόκειται για τα Πρακτικά διεθνούς Συνάντησης Εργασίας, που είχε πραγματοποιηθεί στο ΙΝΕ/ΕΙΕ, στις 23 και 24 Νοεμβρίου 2001. Η συνάντηση εντάχθηκε στις δραστηριότητες του "Σεμιναρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας και Ιστορίας των Ιδεών" του ΙΝΕ.

Την επιστημονική και οργανωτική ευθύνη της Συνάντησης είχε αναλάβει η Ουρανία Πολυκανδριώτη σε συνεργασία με τον Rien T. Segers, καθηγητή πολιτισμικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Groningen της Ολλανδίας και επιστημονικό υπεύθυνο της διεθνούς ερευνητικής ομάδας "Études comparées sur l'identité culturelle et nationale", που λειτουργεί στο πλαίσιο της Διεθνούς Εταιρείας Συγκριτικής Φιλολογίας (Association Internationale de Littérature Comparée / International Comparative Literature Association – AILC/ICLA).

Η θεματική του τόμου αφορά σε ζητήματα πολιτισμικής ταυτότητας έτσι όπως εκφράζονται μέσα από τη λογοτεχνική αναπαράσταση και στη διαπλοκή τους με την ιστορία και τη μνήμη. Στον τόμο συμμετέχουν με μελέτες τους έντεκα επιστήμονες προερχόμενοι από διαφορετικά επιστημονικά πεδία (φιλόλογοι, ιστορικοί και κοινωνικοί ανθρωπολόγοι). Προτάσσεται η εναρκτήρια ομιλία του Rien T. Segers που πραγματεύεται το ζήτημα της πολιτισμικής ταυτότητας ιδωμένο από τις σύγχρονες θεωρίες των πολιτισμικών σπουδών. Ακολουθούν περισσότερο εξειδικευμένες μελέτες, που όλες τους όμως αντιμετωπίζουν το λογοτεχνικό κείμενο ως την αφηγηματική αναπαράσταση και τη σημασιολογικά φορτισμένη μυθολογική επεξεργασία της ιστορίας, της πολιτισμικής μνήμης και των ρευμάτων των ιδε-

ών. Το λογοτεχνικό κείμενο, ποίηση ή πεζό, θεωρείται ότι αποκαλύπτει τις πολιτισμικές ωσμώσεις, ότι έχει τη δυνατότητα να δηλώνει ταυτότητες, εθνικές ή και εθνικιστικές ιδεολογίες, ή επίσης, κάποτε να υποδηλώνει και την έλλειψή τους. Για τον λόγο αυτό, το λογοτεχνικό κείμενο, μπορεί, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να αποτελέσει και πηγή πληροφοριών τόσο για τις ιστορικές σπουδές, όσο και για κοινωνιολογικές μελέτες.

Οι μελέτες που απαρτίζουν τον τόμο είναι οι ακόλουθες: Rien T. Segers, *The Inevitable Strength of Cultural Identity at the Beginning of the 21st Century. Between Localizing and Globalizing Tendencies*, Jean Bessière (καθ. Sorbonne Nouvelle - Paris III, επίτιμος πρόεδρος της AILC/ICLA), *Récit littéraire, mémoire, collectivité. À partir de Mahogany d'Édouard Glissant et de Libra de Don DeLillo*, Άννα Ταμπάκη (καθ. Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Παν/μιο Αθηνών), *Historicité, interculturalité et processus identitaire dans l'acte de traduire : l'exemple grec*, Ιωάννα Κωνσταντουλάκη-Χάντζου (καθ. Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Παν/μιο Αθηνών), *Perspectives historiques et littéraires du texte*, Τζίνα Πολίτη (ομότιμη καθ. ΑΠΘ), *Revolution and the British Nationalist Imaginary : The Case of Charles Dickens*, Μάριος Βύρων Ραϊζης (ομότιμος καθ. Παν/μιο Αθηνών), *Dionysios Solomos and the English Romantics*, Renée-Paule Debaisieux (καθ. Παν/μιο Bordeaux III), *Διηγήματα για τα παληκάρια μας (1885-1887)*, de Andréas Karkavitsas : *une remémoration littéraire au service de l'exaltation du sentiment national*, Maryse Dennes (καθ. Παν/μιο Bordeaux III), *Le Christ russe face à l'idée du Christ. Une interprétation de l'usage du tableau de Holbein dans l'Idiot de Dostoïevski*, Odette Varon-Vassard (ιστορικός), *Littérature juive de la diaspora : L'identité culturelle juive dans l'œuvre d'Albert Cohen*, Ευρυδίκη Σικφναίου (εντεταλμένη ερευνήτρια INE/EIE), *À la recherche de l'entrepreneur. Convergences et divergences entre histoire et littérature*, Μαρία Γιαννησοπούλου (ερευνήτρια ΕΚΚΕ), Μαρία Θανοπούλου (κύρια ερευνήτρια ΕΚΚΕ), Μαίρη Λεοντοίνη (Παν/μιο Κρήτης), *Du témoignage écrit à la mémoire collective. Une ébauche de travail*.

Προτάσσεται Πρόλογος (*Avant-Propos*) όπου εκτίθεται το ιστορικό της συνάντησης και παρουσιάζονται αναλυτικά οι μελέτες που απαρτίζουν τον τόμο. Ακολουθεί Εισαγωγή ομότιπλη με τον τόμο (*Introduction. Identité culturelle. Littérature, histoire, mémoire*, Ουρανία Πολυκανδριώτη), όπου αναλύεται η γενική θεματική της συνάντησης με έμφαση στο ζήτημα της πολιτισμικής ταυτότητας στη συνάφειά του με την ιστορία και τη μνήμη και ιδωμένο μέσα από το πρίσμα της συγκριτικής φιλολογίας.

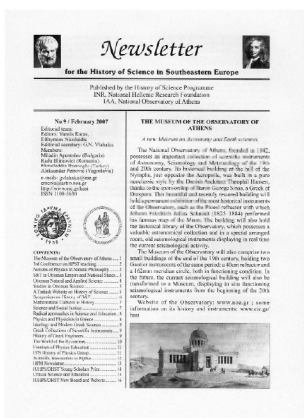
Ο τόμος κλείνει με Παράρτημα, που περιέχει το πρόγραμμα της συνάντησης εργασίας καθώς και ευρετήριο κυρίων ονομάτων και τίτλων έργων.

Kυκλοφόρησε το 9ο τεύχος του αγγλόφωνου Ενημερωτικού Δελτίου του Προγράμματος Ιστορίας Επιστημών του ΙΝΕ/ΕΙΕ σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Αστρονομίας και Αστροφυσικής του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών.

Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες (συνέδρια, εκδόσεις, ερευνητικά έργα κ.λπ.) του Προγράμματος Ιστορίας Επιστημών για το έτος 2006.

Το ΕΔ βρίσκεται και στο διαδίκτυο: www.eie.gr/hasi

Περιεχόμενα:

The new Museum of the Observatory of Athens
3rd Hellenic Conference on History, Philosophy and Science Teaching

EPS Conference 'Notions of Physics in Natural Philosophy'

Science and Technology: Ottoman Empire and National States

Natural and Applied Science Literature during the Ottoman Period

Studies in Ottoman Science

Symposium on the History of Science and Technology

Diversity of Mathematical Cultures in History

Science and Social Justice

Radical approaches in Science and Education

Physics and physicists in Greece

Ideology and Modern Greek Science

The Greek Collections of Scientific Instruments

The Greek Engineers

Byzantine Cosmology

GIREP-EPEC 2007 Conference 'Frontiers of Physics Education'

A Scientific Instrument Collection in Croatia

News from the EPS History of Physics (HoP) Group

DHST Prize for Young Scholars

New review: *Critical / Science & Education*

International Union of the History and Philosophy of Science: New Board and New Site

Βαγγέλης Δ. Καραμανωλάκης,

Η συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης και η διδασκαλία της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837-1932),

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, αρ. 42, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2006, ISBN 960-7138-33-3.

Αντικείμενο του βιβλίου είναι η διδασκαλία της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από την έναρξη λειτουργίας του (1837) έως την ίδρυση του Ιστορικού Αρχαιολογικού Τμήματος (1932). Τα ερωτήματα που τίθενται αφορούν τη συμβολή του Πανεπιστημίου στη συγκρότηση των ιστορικών σπουδών και στην ανάδειξη της ιστορικής επιστήμης, στο μέτρο που θεσμοί όπως το Πανεπιστήμιο επιβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στα αντικείμενα διδασκαλίας τους τη λογική της λειτουργίας τους, τις αξίες που τους διέπουν, τους συσχετισμούς δύναμης που επικρατούν στο εσωτερικό τους, τις σχέσεις τους με την πολιτική εξουσία και την κοινωνία. Υπό αυτό το πρίσμα μελετάται η πανεπιστημιακή ιστορία μέσα από τα αρχεία της Συγκλήτου και της Φιλοσοφικής Σχολής, τις προσωπικές συλλογές διδασκόντων, ενώ χρησιμοποιείται και η στατιστική επεξεργασία του συνόλου των φιλολογικών μαθημάτων.

Στο πανεπιστημιακό πρόγραμμα μαθημάτων, το διαφωτιστικό ιδεώδες της συγκρότησης ελεύθερων και μορφωμένων πολιτών, όπως το υπηρέτησε αρχικά η παγκόσμια ιστορία, υποχώρησε σταδιακά έναντι της ελληνικής ιστορίας, ιδιαίτερα της αρχαίας. Η ενιαία εθνική ιστορία –όπως σχηματίστηκε από τον Κ. Παπαρρηγόπουλο με την ενσωμάτωση του Βυζαντίου– αναδείχθηκε, στη συνέχεια, σε καθοριστικό στοιχείο της ταυτότητας του φοιτητή. Στο τέλος του 19ου αιώνα, στο πλαίσιο των ευρύτερων μεταβολών της φυσιογνωμίας του ιδρύματος και με την καταλυτική παρουσία του Σπυρίδωνος Λάμπρου, συγκροτήθηκαν οι ιστορικές σπουδές, και η ιστορική επιστήμη, προσανατολισμένη στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια, απέκτησε περιεχόμενο και μεθοδολογία. Η στοχοθεσία της εμπλουτίστηκε στον Μεσοπόλεμο, με τη θωράκιση των φοιτητών εναντίον των ανατρεπτικών και ιδίως των κομμουνιστικών ιδεών.

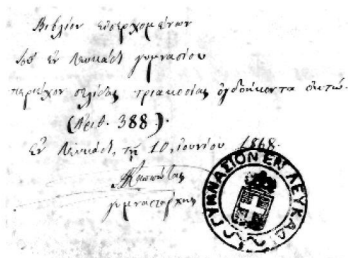
Η έννοια του "εθνικού" κυριάρχησε στον επιστημονικό λόγο των καθηγητών της Ιστορίας, συνδέοντάς τον άρρηκτα με την πολιτική, στο μέτρο που και αυτός απέβλεπε, εν τέλει, στη δράση, στην εκπλήρωση των ελληνικών δικαίων, στόχος ο οποίος, ανάλογα με τη συγκυρία, δέχθηκε διαφορετικές ερμηνείες. Σε ένα νεότευκτο κράτος, χωρίς επιστημονική παράδοση, η διπλή θεσμική και συμβολική υπόσταση του Πανεπιστημίου, μοναδικού, έως το 1926, οργανωμένου φορέα γνώσης και διάδοσης της ιστορίας, συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση της ιστορικής επιστήμης, σε μια διαδικασία πολύπλοκη, πολύμορφη, κάποτε αντιφατική και εξόχως πολιτική.

Δημήτρης Σπ. Τσερές,

Η Μέση Εκπαίδευση στην Λευκάδα 1829-1929. Επεξεργασμένα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Κατάλογος του αρχείου του Γυμνασίου και του Ελληνικού Σχολείου.

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς,
αρ. 43, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2006, ISBN 960-7138-36-8.

Το βιβλίο στηρίζεται σε εξαντλητική αρχει-
ακή αναζήτηση, όλο το υλικό της οποίας
έχει συγκεντρωθεί στο συνοδευτικό CD-ROM:

- Οι πίνακες κατά σχολικό έτος του εκπαι-
δευτικού προσωπικού του Γυμνασίου (1829-
1960) και του Ελληνικού Σχολείου (1866-1929)
και το αντίστοιχο αλφαβητικό ευρετήριο.
- Ο αλφαβητικός κατάλογος των μαθη-
τών του Γυμνασίου (1829-1929) και του Ελλη-
νικού Σχολείου (1866-1929), που περιλαμβάνει τον τόπο καταγωγής, το επάγγελμα πα-
τρός, τα χρόνια φοίτησης κατά τάξη, την ηλικία, την ετήσια διαγωγή και το ετήσιο απο-
τέλεσμα του κάθε μαθητή.

Από τα δεδομένα αυτά προέκυψαν τα γραφήματα, που αποτελούν το δεύτερο μέ-
ρος του βιβλίου, και στα οποία αποτυπώνονται πολλαπλά στοιχεία σχετικά με τους εκ-
παιδευτικούς που υπηρέτησαν στο Γυμνάσιο και το Ελληνικό Σχολείο Λευκάδος στη δια-
χρονία 1829-1929, και, κυρίως, με τους μαθητές, που φοίτησαν στα σχολεία αυτά το
ίδιο χρονικό διάστημα.

Από τα δεδομένα αυτά προέκυψαν τα γραφήματα, που αποτελούν το δεύτερο μέ-
ρος του βιβλίου, και στα οποία αποτυπώνονται πολλαπλά στοιχεία σχετικά με τους εκ-
παιδευτικούς που υπηρέτησαν στο Γυμνάσιο και το Ελληνικό Σχολείο Λευκάδος στη δια-
χρονία 1829-1929, και, κυρίως, με τους μαθητές, που φοίτησαν στα σχολεία αυτά το
ίδιο χρονικό διάστημα.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου –μετά από μια μικρή εισαγωγή στην ιστορία της εκ-
παίδευσης των Επτανήσων και του Ελληνικού κράτους– ο συγγραφέας επιχειρεί την
εκτενή "ανάγνωση" των γραφημάτων, δηλαδή επιχειρεί να ερμηνεύσει τα φαινόμενα
που αποτυπώνονται σ' αυτά. Συγκεκριμένα εξετάζονται: Τα τυπικά προσόντα των κα-
θηγητών και των ελληνοδιδασκάλων. Ο αριθμός και οι ειδικότητες των εκπαιδευτικών
που υπηρέτησαν στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης της Λευκάδας. Ο τόπος καταγω-
γής των εκπαιδευτικών. Η δυνατότητα πρόσβασης στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης
της Λευκάδας και η ενδοσχολική πορεία του μαθητικού δυναμικού (προαγωγή και από-
λυση –απόρριψη– διακοπή φοίτησης) σε σύγκριση με τα ομόλογα φαινόμενα σε άλλες
περιοχές και στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Η σχέση της πρόσβασης στην εκ-
παίδευση με την κοινωνική προέλευση και το φύλο των μαθητών. Ο τόπος καταγωγής
των μαθητών: μαθητές από την πόλη - μαθητές από την ύπαιθρο και οι εκπαιδευτικές
εισορές από άλλα μέρη της Ελλάδας. Η σχέση κοινωνικής προέλευσης και σχολικής επί-
δοσης των μαθητών.

Στο τρίτο μέρος του βιβλίου παρατίθεται ο κατάλογος του αρχείου του Γυμνασίου
Λευκάδος (1829-1980) και του Ελληνικού Σχολείου Λευκάδος (1865-1929).